



สถานที่สำคัญในเมืองพระประแดง

ศาลหลักเมืองพระประแดง

ประวัติความเป็นมา ศาลหลักเมืองพระประแดงมีขึ้นตั้งแต่ครั้งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) โปรดเกล้าให้สร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ ในปี พ.ศ. ๒๓๕๘ และตั้งพิธีฝังอาถรรพ์เสาหลักเมืองเมื่อวันศุกร์ เดือน ๗ แรม ๑๐ ค่ำ ปีกุน พ.ศ. ๒๓๕๘ เมื่อสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ เสร็จแล้วทรงแต่งตั้งให้ “สมิงทอมา” บุตรพระยา “เจ่ง” เป็นผู้รักษาเมือง ต่อมาได้สร้างศาลประจำเมืองตรงที่ฝังอาถรรพ์ปักหลักเมือง ประกอบกับคำว่า “เจ่ง” แปลว่า “ข้าง” จึงได้อัญเชิญพระพิฆเนศวรประดิษฐานบนเสาหลักเมือง เป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ในช่วงที่ทำพิธีฝังอาถรรพ์ศาลหลักเมืองนั้นได้มีจระเข้ว่ายทวนแม่น้ำเจ้าพระยา มาบริเวณใกล้ปริณทลแล้วขาดใจตายตรงริมฝั่งนั่นเอง ชาวบ้านยุคนั้นเชื่อกันว่าจระเข้เหล่านี้อยอมถวายชีวิต เพื่อบูชาหลักเมืองแห่งนี้ จึงได้ตัดหัวจระเข้ขึ้นไว้บนศาลหลักเมืองซึ่งผู้ที่มากราบนมัสการหลักเมือง ก็จะมีอุปัทพัตย์บนหัวจระเข้นั้น (ปัจจุบันหัวจระเข้ยังอยู่เป็นหลักฐานแม้อายุจะล่วงเลยมานาน) ทั้งยังได้รับการยกย่องว่าเป็นศาลพระพิฆเนศวรที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ศาลหลักเมืองนี้เป็นชื่อที่เรียกกันภายหลังนับได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองนครเขื่อนขันธ์เพื่อความเป็นสิริมงคลและความปลอดภัยของนครเขื่อนขันธ์





ปัจจุบันศาลประจำเมืองหรือศาลหลักเมืองนี้ ตั้งอยู่ที่ชุมชนหลักเมืองในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองพระประแดง ลักษณะของศาลมีการผสมผสานศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม ทั้งไทย จีน และมอญ

เทศกาลสงกรานต์ในเดือนเมษายน ชาวบ้านต่างร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมตามความเชื่อ ความศรัทธา เพื่อความเป็นสิริมงคลและความปลอดภัยของนครเขื่อนขันธ์ มีการรำผีตามคติความเชื่อของชาวมอญ มีการบมนานศาลกล่าวและจัดให้

มีการแสดงงิ้วเป็นประจำทุกปีด้วยศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลหลักเมือง ซึ่งมีทั้งชาวไทย ชาวมอญและชาวจีนที่ต่างอาศัยอยู่ร่วมกันล้วนมีสิ่งยึดเหนี่ยวใจเดียวกันนั่นคือศาลหลักเมืองนี้เอง

เพื่อสืบสานประวัติศาสตร์การสร้างเมืองพระประแดงและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองพระประแดงให้ชาวพระประแดงและประชาชนที่มีจิตศรัทธาได้รับรู้และเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่แผ่นดินที่มีมายาวนานหลายยุคหลายสมัย เทศบาลเมืองพระประแดง โดยนายกเทศมนตรีเมืองพระประแดงและคณะกรรมการศาลหลักเมืองศาลพระเสื้อเมืองพระประแดง จึงร่วมกันรับผิดชอบฟื้นฟูดูแลบูรณะรักษา ศาลประจำเมืองหรือศาลหลักเมืองพระประแดงให้คงอยู่ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมความเชื่อความศรัทธาสังค์ดิ์สิทธิ์คู่เมืองพระประแดงสืบไป

ตามโบราณราชประเพณีในการสร้างเมืองมักจะมี การสร้างศาลหลักเมืองไว้เป็นศาลกลางของบ้านเมือง ดังนั้น ศาลหลักเมืองจะถือเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของบ้านของเมือง ซึ่งเมืองที่จะมีศาลหลักเมือง มักจะเป็นเมืองที่มีอายุเก่าแก่ และจัดตั้งตามโบราณราชประเพณี ดังนั้นศาลหลักเมืองของเมืองนครเขื่อนขันธ์ หรือเมืองพระประแดง จึงสะท้อนให้เห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่เก่าแก่ และได้จัดตั้งตามโบราณราชประเพณี

ศาลหลักเมืองพระประแดงตั้งอยู่ชุมชนหลักเมือง ในเขตเทศบาลเมืองพระประแดง ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยเทศบาลเมืองพระประแดง เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบศาลหลักเมืองพระประแดงตลอดมา ซึ่งศาลหลักเมืองพระประแดง ไม่ใช่ศาลเจ้าตามภูเขนาคติว่าด้วยกุศลสถานชนิดศาลเจ้า พ.ศ. ๒๕๖๓



อธิบายศาลหลักเมืองพระประแดง

๑. พระพิฆเนศวร (ภาษาสันสกฤต : คเณศ) พระพิฆเนศวร หรือ พระพิฆเนศ หรือพระพิฆเณศ หรือพระวิฆเนศวร หรือ พระคเณศ หรือ คณปติ เป็นเทพในศาสนาพราหมณ์ นับถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความรู้เป็นผู้มีปัญญาเป็นเลิศ ปราดเปรื่องในศิลปวิทยาทุกแขนง เป็นหัวหน้านำคณะข้ามความขัดข้อง (ผู้เป็นใหญ่เหนือความขัดข้อง)



๒. คนไทยถือว่าองค์พระพิฆเนศวรเป็นที่เคารพสักการะ ในฐานะองค์บรมครูแห่งศิลปวิทยาการ ๑๘ ประการ โดยคนไทยยอมรับในองค์พระพิฆเนศวรให้เป็นเทพแห่งศิลปะทั้งมวลและเป็นเทพองค์สำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่างๆซึ่งทางศาสนาพราหมณ์ ได้สถาปนาพระพิฆเนศวรเป็นเทพพระองค์แรกที่ต้องบูชาก่อนเริ่มพิธีใดๆเป็นการคารวะในฐานะบรมครูผู้ประสาทปัญญาและความสำเร็จ สามารถจัดอุปสรรคทั้งปวงให้หมดสิ้นไป กิจการทุกอย่างจึงสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

๓. พระพิฆเนศวรเป็นโอรสของพระอิศวรและพระอุมาเทวี มีรูปร่างเป็นมนุษย์ มีเศียรเป็นช้าง ทุกคนเคารพนับถือท่านในฐานะที่ท่านเป็น "วิฆเนศ" นั่นคือ เจ้า (อิศ) แห่งอุปสรรค (วิฆณ) เพราะเจ้าแห่งอุปสรรคที่สามารถปลดปล่อยอุปสรรคได้ และอีกความหมายถึงท่านเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ ในทุกศาสตร์สรรพสิ่งหรือเทพเจ้าแห่งการเริ่มต้นใหม่ทั้งปวง เมื่อพิจารณาความหมายในทางสัญลักษณ์ รูปร่างที่อ้วนพินั้นมีความหมายว่า ความอุดมสมบูรณ์ เศียรที่เป็นช้างมีความหมาย หมายถึงผู้มีปัญญามาก ตาที่เล็กคือ สามารถมองแยกแยะสิ่งถูกผิด หูและจมูกที่ใหญ่หมายถึง มีสัมผัสพิจารณาที่ดีเลิศ พระพิฆเนศวรมีพาหนะคือ หนู ซึ่งอาจเปรียบได้กับความคิดที่พุ่งพล่าน รวดเร็ว ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีปัญญากำกับเป็นดั่งเจ้านายในใจตน



๔. ลักษณะของพระพิฆเนศวร มีรูปร่างเป็นมนุษย์อ้วนเตี้ย ท้องพลุ้ย มีเศียรเป็นช้าง มีขาข้างเดียว (ถูกขวานปรศุรามหักเสียขา) สีกายสีแดง (บางแห่งว่าผิวเหลือง นุ่งห่มแดง) มีสี่กร พระหัตถ์หน้าขวาลือंगाช้าง พระหัตถ์ซ้ายถือขันน้ำมนต์ เป็นกระโหลกศีรษะมนุษย์ พระหัตถ์หลังขวาลืออตรี พระหัตถ์ซ้ายถือบาศ (ปวง) พาหนะคือ หนู

เนื่องจากพระพิฆเนศวรมีพระวรกายที่ไม่เหมือนเทพอื่นๆนั้น ได้มีการอธิบายถึงพระวรกายของพระองค์ท่านดังนี้

๑. พระเศียรของท่านหมายถึงวิญญาณซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการมีชีวิต
๒. พระวรกายแสดงถึงการที่เป็นมนุษย์ที่อยู่บนพื้นปฐพี
๓. ศีรษะข้างแสดงถึงความเฉลียวฉลาด
๔. เสียงดังที่เปล่งออกมาจากงวงหมายถึงคำว่า โอม ซึ่งเป็นเสียงแสดงถึงความเป็นสัจจะของสุริยจักรวาล
๕. พระหัตถ์บนด้านขวาทรงเชือกบ่วงบาสน์ที่ทรงใช้ในการนำพามนุษย์ไปสู่เส้นทางแห่งธรรมะและหลุดพ้นพร้อมทรงจัดอุปสรรคในระหว่างทาง
๖. พระหัตถ์บนซ้ายทรงเชือกข้อสับที่ใช้ในการป้องกันและพ้นฝ่าความยากลำบาก
๗. มือขวาล่างทรงงาที่หักครึ่งซึ่งพระองค์ทรงใช้เป็นปากกาในการเขียนมหากาพย์มหาภารตะให้มหาฤๅษีเวทยาสมุณีและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเสียสละ
๘. อีกมือทรงลูกประคำที่แสดงว่าการแสวงหาความรู้จะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
๙. ขนมหอมณฑกะหรือขนมหวานลัดดูในวงเป็นการขึ้นว่ามนุษย์จะต้องแสวงหาความหวานขึ้นในจิตวิญญาณของตนเองเพื่อที่จะได้มีจิตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับคนอื่น ๆ
๑๐. หูที่กว้างใหญ่เหมือนใบพัดหมายความว่าท่านพร้อมที่รับฟังสิ่งที่เราเรียนและเรียกหา
๑๑. งูที่พันอยู่รอบท้องท่านแสดงถึงพลังที่มีอยู่โดยรอบ
๑๒. หนูที่ทรงใช้เป็นพาหนะแสดงถึงความไม่ถือองค์และพร้อมที่จะเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตที่เล็กและเป็นที่รังเกียจของมนุษย์ส่วนมาก

๕. การเตรียมการสักการะพระพิฆเนศ การสักการบูชาขอพร พระพิฆเนศ ไม่จำกัดว่าจำเป็นต้องเป็นอาชีพใด ประชาชนทุกชนชั้นวรรณะ ก็สามารถขอพรจากพระองค์ท่านได้ไม่จำกัด เพราะท่านเป็นมหาเทพที่ใจดี มีปัญญาลึกล้ำ แก้ไขปัญหาได้เก่ง จนได้รับการขนานนามให้เป็น "เทพเจ้าแห่งความสำเร็จ"

วิธีบูชาพระพิฆเนศ วันที่เริ่มต้นครั้งแรกควรเริ่มบูชาในวันอังคารหรือวันพฤหัสบดี เพื่อถวายตัวเป็นผู้ศรัทธาหรือลูกศิษย์ของพระพิฆเนศ วันต่อไปให้สักการะตามปกติ จะเป็นฤกษ์ยามใดถือเป็นมงคลทั้งสิ้น ของที่ใช้ในการสักการบูชา ได้แก่ น้ำสะอาด นม น้ำมะพร้าว แต่ถ้ามีเครื่องสังเวยควรใช้ผลไม้และขนมต่างๆ เช่น อ้อย กล้วยสุก มะพร้าว เลือกลถวายได้ตามศรัทธา และกำลังทรัพย์ แต่ถ้าสามารถถวายได้ทุกวันก็จะเป็นการดี



วันและเดือนที่เหมาะสมแก่การบูชาพระพิฆเนศ หลังจากที่ถูกวางตัวเป็นผู้ศรัทธาในวันอังคาร หรือวันพฤหัสบดีแล้ว ก็สามารถบูชาได้ทุกวันทุกเดือน โปรดเข้าใจไว้ว่าไม่มีวันใดที่ไม่เหมาะสมแก่การบูชา พระพิฆเนศเลยผู้ศรัทธาสามารถกราบไหว้สักการะบูชาองค์พระพิฆเนศได้ทุกวัน ทุกเดือน และขอพรได้ตลอดเวลา

เครื่องสังเวยพระพิฆเนศ ห้ามใช้เนื้อสัตว์ทุกชนิด (สามารถใช้ขนมที่มีส่วนผสมของไข่ได้บ้าง แต่ถ้าเลือกได้ก็ควรเลี่ยง) ให้ถวายผลไม้ที่สุกแล้วเป็นหลัก อ้อย น้ำอ้อย นมวัว ขนมนมทกะ (หรือ ขนมห่มแดง ต้มข้าว ของไทย) หรือขนมหวานลาดูป (ชาวอินเดียนิยมถวาย) ตลอดจนข้าวสาร เกลือ พืช ผัก งามสนุนไพร ธัญพืชและเครื่องเทศทุกชนิด ก็สามารถถวายได้

๖. ผลที่ได้จากการบูชาพระพิฆเนศ

๑. การบูชาพระพิฆเนศนั้น นับเนื่องในอานิสงส์สำคัญหลายประการด้วย หากเป็นผู้ที่ศึกษาฮินดูแท้ๆ การบูชาพระพิฆเนศย่อมเป็นไปเพื่อการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดบรรลุนิพพานตามหลักโมกษะนั้นแล ด้วยว่า พระพิฆเนศแท้ที่จริงย่อมเป็นพลังงานบริสุทธิ์ พลังแห่งปัญญาอันพิสุทธิ์ การเข้าถึงพระพิฆเนศในแง่แห่งความสูงสุดทางจิตวิญญาณจึงหมายถึง การชำระมลทินภายในจิตใจให้สิ้นไป คงเหลือแต่สภาพจิตที่บริสุทธิ์เป็นจิตแท้ดั้งเดิมเพื่อก้าวไปสู่การรวมเป็นหนึ่งกับพระเป็นเจ้า



๒. อานิสงส์ประการต่อมาคือ การบูชาพระพิฆเนศเพื่อปัญญาและการหยั่งรู้ พระพิฆเนศ ตามตำนานเป็นเทพแห่งปัญญาโดยชัดเจนจากเรื่องราวการเดินทางรอบโลกแข่งกันระหว่างพระพิฆเนศ กับพระขันธกุมาร ทันทีที่พระอิศวรบัญชาว่าใครเดินทางรอบโลกครบ ๗ รอบก่อนจะให้ผลมะม่วงแก่ผู้นั้น เมื่อพระขันธกุมารทรงนกยูงออกไปก่อน ในขณะที่พระพิฆเนศเลือกการทักขิณาวัตรพระอิศวรและพระอุมา ซึ่งมีฐานะเป็นบิดามารดาของตนแล้วกล่าวตามเนื้อหาพระคัมภีร์ว่า ผู้ใดที่ทักขิณาวัตรบิดามารดาของตนเอง ย่อมเท่ากับผู้นั้นได้เวียนรอบโลก เพราะว่าคุณของบิดามารดายิ่งใหญ่กว่าแผ่นดิน นี่คือการชี้คุณลักษณะพิเศษ ของปัญญา

๓. ถัดจากเรื่องปัญญา การบูชาพระพิฆเนศที่สำคัญที่สุดคือ อำนาจแห่งการจัดอุปสรรค ดังที่กล่าวมาพระพิฆเนศคืออำนาจแห่งอุปสรรคและเป็นอำนาจแห่งการจัดอุปสรรคด้วยในตัว ดังนั้น ผู้ที่บูชาพระองค์ย่อมทำกิจการงานราบรื่นหรือหากมีอุปสรรคอันใด พระองค์ท่านย่อมบาราศเสียซึ่งอุปสรรคนั้นๆ

๔. เพื่อความอุดมสมบูรณ์ ด้วยว่าศิระช้างของพระพิฆเนศนั้น เป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคล ช้างหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ความยิ่งใหญ่ สิริมงคล ด้วยเหตุนี้ พระพิฆเนศจึงเป็นตัวแทนแห่งความอุดมสมบูรณ์ด้วย ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในพระหัตถ์ของพระพิฆเนศนั้น มักถือขนมโมทกะอยู่ตลอดเวลาอันเป็นสื่อถึงอาหารการกินที่พร้อมเสมอ หมายความว่า พระองค์จะประทานความอิมหันาสารายแก่ผู้บูชาพระองค์ ความอุดมสมบูรณ์จึงพึงบังเกิดแก่บุคคลนั้นไม่รู้สิ้น ชีวิตของผู้ที่มีพระองค์เป็นสรณะจะหอมหวานอยู่เสมอ

๕. เป็นผู้ป้องกันภูติผีปีศาจและคุณไสยมนต์ดำทั้งปวง จากคติเรื่องพระพิฆเนศเป็นยมทูต โดยพระองค์ทรงเป็นเจ้าของแห่งภูติผีปีศาจทั้งหมด ทรงเป็นใหญ่เหนือใครในโลกวิญญาน ดวงวิญญานทุกดวง ย่อมอยู่ในอาณัติแห่งพระองค์ และผู้บูชาพระองค์ย่อมปลอดภัยจากการคุกคามของภูติผีปีศาจ ทั้งคุณไสยมนต์ดำทั้งปวง เพราะพระองค์คือผู้บริสุทธิ์ คือเจ้าแห่งอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังนั้น ผู้อยู่ใต้บารมีของพระองค์ย่อมพ้นจากภัยทั้งหลายที่มองไม่เห็นเหล่านี้

๖. อำนาจแห่งความเป็นที่รัก เนื่องจากพระพิฆเนศเป็นเทพที่บังเกิดจากพระแม่อุมาเทวี ในเบื้องต้นพระพิฆเนศย่อมเป็นที่รักแห่งนางที่สุด ภายหลังจากการต่อสู้กับพระศิวะด้วยความเข้าใจผิด จนบานปลายทำให้ศิระพระพิฆเนศหลุดไป ยังความไม่พอใจแก่พระแม่อุมา ต่อเมื่อได้มีการต่อศิระใหม่ และมีการขอมาพระแม่อุมา ในเหตุการณ์ดังกล่าวทวยเทพทั้งหลายต่างมาประชุมพร้อมกัน พร้อมทั้งให้พรแก่พระพิฆเนศ พระพิฆเนศจึงเป็นที่รักของทวยเทพทั้งหลายในสากลจักรวาล พระพิฆเนศจึงเป็นผู้ประทานความเป็นที่รักแก่ผู้บูชาพระองค์อีกประการหนึ่งด้วย





ศาลพระเสื้อเมือง

เป็นศาลเล็กๆอยู่ที่ตำบลตลาด สร้างขึ้นพร้อมกับเมืองพระประแดง ชาวบ้านนับถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เคารพบูชากันมาก ภายในศาลมีพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติแต่เดิมศาลนี้อยู่ภายในบริเวณกองทหารเรือที่ ๓ (บริเวณป้อมแผลงไฟฟ้า) เป็นที่กระทำพิธีสาบานตนของทหารเรือในกองนี้ด้วย เมื่อรื้อป้อมปราการออกแล้วศาลนี้อยู่ในสภาพชำรุดมากประชาชนจึงได้ร่วมกันสร้างใหม่ โดยกรมศิลปากรเป็นผู้ออกแบบ

